

Становлення українського національного характеру проходило чимало складних етапів. Один з найскладніших ми переживаємо зараз. Проте, як і окрема особистість ціла нація здатна змінюватись, набувати нових рис і удосконалювати себе. Російська імперська машина знову зазіхає на чужі території, знецінюючи Україну та українців. А ефективна та системна історична політика унебезпечить від нищення українського світу і української державності як ідеї й історичного та юридичного факту та сприятиме перемозі у жорсткій боротьбі з антиукраїнськими силами. Наголосимо, що «Україна та її очільники, всі українці мають пам'ятати, знати і враховувати уроки своєї історії та не припускатися (як на внутрішньо-державному так і міжнародному рівнях) колишніх помилок, що призвели до суспільних трагедій» [1, с. 95-96]. Саме це й буде одним з потужних чинників перемоги і утвердження України, як рівноправного й повноправного члена міжнародного співтовариства.

Список використаних джерел

1. Науково-практична конференція «Модель ООН» як прояв історичної пам'яті. Public history. Історія в публічному просторі: зб. Міжнар. наук. конф., м. Київ, 20 трав. 2022 р. Київ. С. 95–96.
2. Лозовий В. С., Валевський О. Л., Здіорук С. І., Зубченко С. О. та ін. (2018). Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України. Аналітична доповідь. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень. 109 с.

*Бучма Олег Васильович,
кандидат філософських наук, доцент,
старший науковий співробітник відділення релігієзнавства;
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України,*

СОЦІОГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ РЕЛІГІЇ, ДЕРЖАВИ І ПРАВА У ДИСКУРСІ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Нині на початку III тисячоліття нової ери Україна і світ взагалі впевнено входять в нову фазу свого розвитку – постмодерну, постіндустріальну, інформаційну. Цей процес супроводжується масштабними соціогуманітарними трансформаціями у сфері політики, економіки, культури, релігії, науки, освіти тощо. Водночас, суворою реальією для світового співтовариства став феномен війни, що поступово набуває все більшої ескалації та характеру планетарного виміру. Війна завдає нищівних руйнувань системам міжнародного та державного національного права. Тому важливе питання для сучасного порядку дня світового співтовариства – це відновлення і утвердження ключової ролі позитивного, об'єктивного права

як регулятора суспільних відносин та міжнародні гарантії і реальне ефективне забезпечення суб'єктивного права, як умови стабільного міжнародного правопорядку.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну – це фактично жорстока, цинічна, терористична війна в центрі Європи, що спрямована на знищення української держави, українського народу, Українського світу, яка детермінує нові виклики проти людяності й є загрозою для всього людства.

Однак, це війна не лише міждержавна. Вона має світоглядний, ментальний, ціннісний смисл і характер. Це війна антиправа проти права, антикультури проти культури. Це війна світів – «руського міра» проти Українського світу. В різноманітних формах (відкритих і прихованих) вона продовжується від століття до століття і вже перейшла з другого у третє тисячоліття. Впродовж всього цього періоду так званий «руській мір» (московія, російська імперія, радянський союз, російська федерація) завдавав нищівних ударів українському державному і правовому будівництву та утвердженню засад Українського світу, де завжди посідав чільне місце релігійний чинник.

Однак, Україна і українці у кровопролитній боротьбі ціною мільйонів життів завжди відстоювали своє право бути, думати, вірити, мати власну державу і жити по своєму праву і закону. Прикладом цьому є період національно-визвольної боротьби українського народу 1917 - 1921 років. Тоді була проголошена і визнана самостійна незалежна українська держава – Українська Народна Республіка (УНР). Була сформована її нормативно-правова база. Значна її частина стосувалася релігійного буття, міжконфесійних відносин, правових засад Української Автокефальної Православної Церкви, яка, нині, через століття знову утвердилася як самостійна і незалежна від московського панування і впливів (Православна Церква України). Прикметно, що в той час в українському суспільстві юридичного оформлення і фактично впровадження набували принципи міжконфесійної толерантності та свободи совісті.

Надто негативно позначилися на українському бутті радянські часи. Влада, крім політичних, економічних, соціальних важелів впливу активно використовувала й релігію (боролася й викоринювала її як пережиток, або ж навпаки перетворювала її в придаток великого державного механізму як засіб маніпулювання і контролю (напр. московська патріархія). Тут пригадаємо і державну політику атеїзму (войовничий, а потім – науковий), русифікацію і знищення української релігійності (ліквідація Української Автокефальної Православної Церкви та Української Греко-католицької Церкви та ін).

А впровадження радянської світської/ політичної релігії, що була сформована на основі марксистсько-ленінської ідеології, призвело до масштабних порушень прав і свобод людини та спільнот. Ця «релігія» використовувалася як інструмент агресії проти культурної, світоглядної,

національної ідентичності українського народу, знищувала його історичну пам'ять. [Див.: 1].

Так само як і колись, у нинішньому повномасштабному вторгненні на територію суверенної України російська держава терорист-агресор активно використовує релігійний чинник (переважно орієнтоване на Москву одержавлене православ'я).

Для російської держави релігія, передусім, – не форма духовної культури, не цінність, не світогляд, що забезпечує зв'язок людини з Богом, а засіб досягнення політичних цілей. Власне, це знаходиться в основі наративів «руського міра»: усі релігії/ релігійні організації крім офіційних російських (у політичному союзі з державою) чи зорієнтованих на «руській мір» є «сектантськими»; гуманітарна допомога Україні є «міною, що має знищити Святу Православну Русь»; «іудами» (образливо для християн) є ті, що змінили віру (навіть у межах християнства) тощо. Ці та інші «рускоміровські» наративи спрямовані на розпалювання міжрелігійної й міжнаціональної ворожнечі, залякування віруючих (в тому числі – православних), вивищення російської (промосковської) православної церкви та приниження інших, визнання її єдино істинною, а інших – хибними, «сектантами», що ображає почуття неправославних віруючих, провокує міжрелігійну ворожнечу маніпулювання релігійною свідомістю, образу почуттів віруючих, дезінформацію та фальшування історії і та ін.

Для України (на відміну від Росії) релігія – це не політично-ідеологічний, а культурно-творчий чинник. Її роль у формуванні української культури знакова, і – не лише християнства (православ'я, греко-католицизму, католицизму, протестантизму), а й давньоукраїнської релігії (язичництва), ісламу, іудаїзму та ін. Також, на відміну від Росії, поняття секти в українській політиці й законодавстві відсутнє, а в релігієзнавчій науці воно має абсолютно інше смислове навантаження і зміст.

Тому щоб Україна не опинилася на культурно-цивілізаційних маргінесах, держава має у правовий спосіб, навіть в умовах війни, запобігати соціогуманітарним викликам і загрозам суспільному буттю, життю і гідності людини. Держава має не лише гарантувати, охороняти й забезпечувати релігійні права і свободи, а й контролювати суб'єктів суспільно-релігійних відносин (у тому числі має бути й самоконтроль з боку держави як суб'єкта державно-церковних відносин) щодо дотримання ними законодавства та в разі його порушення притягувати їх (суб'єктів до юридичної відповідальності).

Реалізація релігійних прав і свобод у воєнний час має свою специфіку. Права і свободи можуть бути обмежені, а держава може оголосити про відступ від деяких зобов'язань щодо прав і свобод. І Україна скористалася цим правом і ще в 2015 році офіційно відійшла від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [Див.: 2]. Але, навіть в умовах війни не можуть обмежуватися такі права і свободи, що

пов'язані з життям, честю і гідністю людини (право на життя, свобода совісті, свобода релігії, свобода думки та ін.).

Отже, світський характер держави, модель державно-церковних та суспільно-релігійних відносин, що визначена в Конституції України [Див.: 3] і деталізована у низці законів та підзаконних актів, надійні гарантії й ефективне забезпечення та захист індивідуальних релігійних прав і свобод індивідів і спільнот (напр.: релігійних і етноконфесійних меншин) запобігатимуть переростанню війни росії проти України у світову й слугуватимуть стабілізації внутрішньої соціогуманітарної ситуації та сталому суспільному розвитку. Відтак, це детермінуватиме утвердження принципів верховенства права і законності, прискорить перемогу у війні з російською федерацією й сприятиме розбудові соціальної правової держави та Українського світу в повоєнний час.

Список використаних джерел

1. Бучма О. Релігійно-правовий вимір російської війни проти України на тлі суспільно-державних трансформацій ХХ—ХХІ століть. *Філософська думка*. 2023. № 1. С. 45 – 58.
2. Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-19#Text>
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Власюк Тетяна Миколаївна,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри смарт-економіки;

Фастовець Наталія Валеріївна,

доцент кафедри приватного та публічного права;

Київський національний університет технологій та дизайну

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ І СПОРТОМ

Фізична культура й спорт є однією з галузей соціальної сфери та виступає важливим інструментом у реалізації завдань соціальної політики держави, тому питання удосконалення системи державного управління фізичною культурою і спортом є актуальними.

Державне регулювання сферою фізичної культури і спорту регламентується Законом України «Про фізичну культуру і спорт» [1], який визначає «правові, соціальні, економічні й організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а